

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

*Максименко І.В.**

ОБ'ЄДНАНА ЄВРОПА В НОВОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ: АНАЛІЗ ПІДХОДІВ.

Питання щодо ролі об'єднаної Європи в новому тисячолітті набуло найбільшої гостроти у перші роки ХХІ ст., коли Європейський Союз запроваджував засади свого майбутнього розвитку: введення єдиної європейської валюти, розширення та формування зовнішньополітичної та безпекової політики. Після тривалих дискусій на політичному та експертному рівнях лідери ЄС прийняли низку документів, в яких було задеклароване спільне бачення майбутньої ролі об'єднання та викладені першочергові завдання в економічній, зовнішньополітичній та безпековій площинах (від Маастрихтського договору 1991 р. до Лісабонського договору 2007 р., від рішень Лісабонського саміту 2000 р. до проекту «Європа-2020», а також Стратегія європейської безпеки 2003 р., Європейська політика сусідства 2003 р. та ін.).

Варто зазначити, що формування моделі розвитку Європейського Союзу протягом наступних десятиліть відбувалося за двома ключовими напрямками. По-перше, підходи держав-членів; особливо активну участь в дискусіях щодо майбутнього ЄС брали лідери інтеграційних процесів – Велика Британія, Німеччина та Франція. По-друге, моделювання Європи майбутнього здійснювалося під впливом зовнішніх чинників (наслідки глобалізаційних процесів, позиції США та Росії щодо нової ролі об'єднаної Європи в світі).

Сперечаючись щодо кінцевого формату інтеграційного об'єднання, держав-члени досягли згоди щодо більш активної та впливової ролі Європейського Союзу в системі міжнародних відносин: ЄС має стати новою «силою» («power»), стабілізуючим чинником та привабливою моделлю у новому, багатополлярному світі [1]. Згідно з критеріями неореалізму, впливовою силою може бути лише той актор, який має значну територію, ресурси та населення, а також досяг високого рівня економічного, політичного розвитку та володіє достатнім військовим потенціалом [2].

Запровадження Економічного та валютного союзу і введення єдиної європейської валюти євро створили підстави для ЄС вважатися активним елементом всесвітньої системи економічних відносин. Процес розширення Євросоюзу не тільки призвів до збільшення території, населення та ресурсної бази об'єднання, але й підвищував вплив, силу і престиж ЄС в очах світової спільноти, в першу чергу, за рахунок скорочення «сірих зон» в Європі, посилення безпеки і просування стабільності й економічного зростання через позитивний вплив на сусідів [3].

Однак політичний та військовий аспекти досі залишаються слабким місцем стратегії розвитку Європи. З одного боку, лідери ЄС розуміють, що без політичного єднання не можливо успішно реалізовувати потенціал об'єднання, здійснювати ефективну зовнішню

* викладач кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

та безпекову політику, а отже і досягти стратегічної мети. А з іншого, більшість країн-учасниць була задовільна рівнем економічного співробітництва, який дозволяє Брюсселю виступати у якості повноправного представника спільних економічних інтересів країн ЄС [4]. У зовнішній та безпековій політиці зберігаються, а останнім часом навіть посилюються наступні тенденції:

- пріоритет національних інтересів над загальноєвропейськими,
- відмінності зовнішньополітичних та безпекових пріоритетів держав-лідерів інтеграційного процесу,
- відсутність сильного політичного центру та чіткого балансу між впливом та присутністю, регіональними та глобальними питаннями,
- відсутність розуміння, яку модель сили ЄС має обрати з метою найбільшої відповідності та захисту інтересів країн-членів: економічної або політичної сили, регіонального чи глобального актора в рамках таких моделей, як «м'яка сила», «нормативна сила», «приваблива сила» тощо [5].

Сьогодні об'єднання Європа проходить серйозне випробування на міцність, що пов'язано з наслідками інституційного реформування (вступ Туреччини до ЄС, крах мультикультуралізму, неефективність Європейської політики сусідства), світової фінансово-економічної кризи (питання щодо майбутнього єврозони), фундаментальної трансформації міжнародної системи (ключовим викликом безпеці стає посилення невпевненості та побоювання через непередбачуваність внутрішнього розвитку в проблемних регіонах) та зовнішнім тиском, що посилюється через процеси глобалізації («арабська весна») [6]. Отже лідери Євросоюзу знову, як і після завершення «холодної війни», мають запропонувати своїм громадянам нову стратегію, яка захищатиме своїх учасників, поверне інтерес до поглиблення політичної інтеграції, дозволить поширити повноваження ЄС як виразника спільних соціально-економічних та військово-політичних інтересів об'єднаної Європи в світовій політиці, а також просуватиме Європейський Союз до статусу міжнародного впливового актора, який зможе на рівних виступати з Сполученими Штатами та Росією у «концерті тріо» на теренах євроатлантичного регіону.

Посилання:

1. Laeken Declaration on the Future of the European Union / From Nice to Laeken. European Defence: Core Documents//Chaillot Papers. –2002. – No. 51. – Vol. II. – p. 112-119.
2. Gibbs L. Is the European Union Becoming A Great Power [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.acdis.uiuc.edu/Research/OPs/Gibbs/Louisesf.pdf>
3. Вессельс В. Чи має майбутнє Європейський Союз у складі 27 держав-членів?//Internationale Politik. - 2001. – № 2; Hall J., Quaisser W. Europe's Eastern Enlargement: Who Benefits?//Current History. – 2001. – November. – p. 389-393; The Impact of EU Enlargement on External Relations, Notably with the US and Russia. A presentation by Willem Noë, European Commission, DG Economic and Financial Affairs [Електронний ресурс] //National Europe Centre Paper. – 2002. – March 12 – Режим доступу: <http://eprints.anu.edu.au/archive/00001292/>
4. Бусыгина И., Филиппов М. Евросоюз: от частного к общему. Пределы и перспективы геополитики ЕС//Россия в глобальной политике. – Т. 8, № 1. – январь-февраль, 2010. – С. 121-133.
5. Ондрейчак Р. Ведущие европейские державы, их внешняя политика и политика безопасности и влияние на формирование европейской архитектуры безопасности//Ев-

- ропа. – Т. 9, №2 (31). – 2009. – С. 69-90; Ротфельд А.Д. Куда идет мир? Детерминанты изменений в международной системе//Европа. – Т. 8, № 1 (26). – 2008. – С. 35-64; Jan Zielonka/ Europe as Empire: the Nature of the Enlarged European Union. – New York: Oxford University Press, 2006. – 293 p.; Nye J.S., Jr. The Future of Power. Reviewed by J.W. Coffey//Prism. – Vol. 2, No. 4. – 2011. – P. 160-164; Youngs R. Neighborhood-to-the-World [Электронный ресурс] //Strategic Europe. – 2011, September 20 – Режим доступа: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=45567>
6. Мартони Я. Европа в глобальном мире//Европа. – Т. 6, №1 (18). – 2006. – С. 37-54; Ротфельд А.Д. Указ. раб.; Trenin D. May Europe 3.0 Step Forward [Электронный ресурс] //Strategic Europe. – 2011, September 22 – Режим доступа: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=45481>; Leonard M. Europe's Multipolar Neighborhood [Электронный ресурс] //Strategic Europe. – 2011, September 30 – Режим доступа: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=45650&lang=en>; Biscop S. Ends, Means, and Meaning [Электронный ресурс] //Strategic Europe – 2011, October 3 – Режим доступа: <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=45658>